

Dagboek Albanië

Aflevering 8

5 – 9 september 2002

Donderdag 5 september 2002

Als ik stipt om half drie land op vliegveld Rinas bij Tirana is het stralend weer. Het voelt als vakantie, maar het wordt hard werken. De reis verliep voorspoedig. Opvallend was het dat de veiligheidscontroles op het vliegveld in Boedapest veel strenger zijn dan in Amsterdam. Wil je een beetje opschieten moet je wel in een rij gaan staan met alleen EU-ingezetenen.

Tot mijn verbazing is Tani er niet. Kans voor een tiental taxichauffeurs om me te bespringen met gunstige aanbiedingen. Eerst maar even bellen. Dan hoor ik dat Tani's twintig jaar oude Mercedes, die hij dankzij WHO-medewerker Jan Pfeiffer nog altijd in gebruik heeft, aan het eind van zijn Latijn komt. Er moet gerepareerd worden, maar de gloednieuwe Mercedesgarage in Tirana kan alleen nieuwe, computergestuurde modellen repareren. Dan neem ik toch maar een taxi want over drie kwartier word ik verwacht op de ambassade.

Mijn chauffeur weet niet precies waar het is, maar ik kan het hem haarfijn uitleggen. Vice-ambassadeur Ard van der Vorst had me beloofd dat de ambassade zou bijdragen in een klein instrumentenproject voor de Onufri-school. Deze belofte was inmiddels omgezet in een daad. We nemen de bureaucratische verplichtingen door, praten na over de succesvolle reis naar Zwitserland en bedenken wat manieren om de oprichting van een Albanese Vereniging van Muziekscholen te versnellen.

Na het gesprek loop ik naar Vila Amsterdam, aan de overkant. En net als ik aan mijn eerste Albanese expresso begin komt Tani aanrijden. Het gaat met hangen en wurgen, maar de Mercedes rijdt weer.

Als we over de pas naar Elbasan rijden kletsen we honderduit. Tani is zo bevlogen dat ik hem zo nu en dan moet adviseren ook op de weg en het verkeer te letten. Hij gaat maar wat langzamer rijden, kunnen we tenminste doorpraten.

In Elbasan gaan we gelijk door naar Brothers, om daar de traditionele pizza te eten. Tani's vrouw en dochter eten met ons mee. We maken een globaal programma voor morgen en dan word ik afgeleverd in "Hotel Paralloi".

Ten huize van Adem en Elsa is alles in orde en de ontvangst is even hartverwarmend als altijd.

Moderne Albanese, voor ons onbegrijpelijke, technieken maken het mogelijk dat ik ook 's avonds kan douchen met warm water. Redelijk op tijd kan ik zo helemaal opgefrist mijn bed in duiken.

Vrijdag 6 september

Om half negen gaan we aan de slag. Plaats van handeling is, hoe kan het anders, een café. Deze keer beginnen we in Millennium, naast de bioscoop.

We pakken het moeilijkste onderwerp eerst bij de kop: de schurkenstreek van de Grieken. Hun satellietantenne voor de internetverbindingen van ECE / Enet functioneert niet en ze brengen een idioot bedrag voor communicatiekosten in rekening, waarover in het contract niets geregeld is. De tussentijdse beëindiging van het contract is inmiddels door hen bevestigd, toen ECE ze verweet de verbindingen op geen enkele wijze te kunnen garanderen. Het bedrag dat ECE van ze te vorderen heeft omvat een waarborgsom minus de nog niet betaalde abonnementskosten. Als de schade hierbij blijft is de tegenvaller zo'n achttien duizend dollar. Maar de Grieken hebben ook twee rekeningen gestuurd met idiote, nergens op gebaseerde bedragen voor communicatie. ECE heeft deze niet betaald, maar Tani is bang dat ze gaan invorderen. Ik schrik minder van hun dreigbrieven. Tani is het met me eens dat we het verder overlaten aan een advocaat.

Inmiddels worden we regelmatig "gestoord". Achtereenvolgens komen Fatos Gjata, de Engels leraar, Suleyman Baleza, de dirigent, Eduard Gjini en Astrit Lopari, twee van de schooldirecteuren, "toevallig" even langs. Eduard is vol van het nieuws dat zijn dochter een beurs heeft om een tijdje in Utrecht te studeren.

Ook al kom ik om te werken, het is ook gezellig om hier te zijn.

Onze vriend Anastas zal ik deze keer missen. Hij is naar Amerika wegens het huwelijk van zijn dochter.

Stefan, de financiële man van ECE, voegt zich inmiddels ook bij het gezelschap.

Ik hoor over de verwickelingen bij het tot stand brengen van de nieuwe internetaansluitingen via Altelecom, het voormalige staatsbedrijf. Tani heeft veel Kb per seconde nodig, maar ze willen maar een kwart leveren. Dat is genoeg voor een Stichting volgens hun regels. Alleen staat die regel helaas nergens beschreven. Dan maar hogerop. Kom later maar terug. Maar het is ook vakantie. Dus als Tani terugkomt is de vogel gevlogen. Dan maar een week wachten voor een collega. Maar die moet eerst overleggen. Kom maandag maar terug. Maar op die maandag is helaas iemand anders voor twee weken op vakantie gegaan, Dus het wordt wachten. De bureaucratie functioneert, want niemand doet iets. Ten einde raad meldt Tani zich bij de directeur en pas dan krijgt hij het, na nog eens drie bezoeken aan Tirana geregeld. Inmiddels draait de boel dan, ook al moeten een aantal instellingen nog gewijzigd worden. Omdat de oppertechnici niet weten hoe dat moet, moeten ze het zich door Tani laten vertel-

len. Nadat ze het dan ook nog drie keer verkeerd gedaan hebben ziet het er naar uit dat morgen echt alles draait. Ik ben op tijd om het mee te maken.

Stefan heeft een steekje laten vallen. Hij is vergeten de accountantsverklaring op te laten stellen, die ik aan het eind van mijn bezoek mee wilde nemen. Geen probleem. Hij gaat het regelen en maandag heb ik hem. Wel even onderhandelen, want het moet voor gereduceerd tarief. Dat is aan Stefan wel toevertrouwd.

Voor de lunch brengen we een bezoek aan de gloednieuwe supermarkt van Elbasan. Duur, met alleen maar buitenlandse spullen, om de constante kwaliteit te waarborgen. Maar het is ook een teken van de kleine economische vooruitgang die je steeds bespeurt. De eigenaar is natuurlijk een vriend van Tani, die voor de hele automatisering heeft gezorgd. Zo heeft Enet er een grote klant bij. Speciaal voor ons wordt het dakterras geopend, zodat we een prachtig uitzicht over de bergen aan de zuidkant van de stad hebben.

In het informatiecentrum begint alles weer op gang te komen. Het was toch wel geluk dat de door de Grieken veroorzaakte interruptie in de zomervakantie viel. Het heeft ze maar één klant gekost, de blijvers krijgen een maand abonnementsgeld terug. En of het allemaal niet genoeg was. De afgelopen maanden werd Elbasan niet alleen geplaagd door een serie lichte aardbevingen, maar ook door enorme onweersbuien. Die hebben voor veel schade in de communicatie-apparatuur gezorgd. Hoeveel, dat is nog niet te overzien. Wel is het hoognodig de generator te vervangen door een grotere (en duurdere) om schade in de toekomst te beperken. Verder moeten heel wat elektrische units, vervangen of gerepareerd worden. Vanmiddag begeeft de beschadigde voeding van een router het (wat het is weten de techneuten wel). Deze moet meteen gerepareerd worden, want anders ligt de internetverbinding er weer voor lange tijd uit. Tani gaat meteen op weg en ik heb anderhalf uur tijd om wat te lezen in het heerlijke zomerzonnetje.

Met Stefan gaan we de interimrapportage van twee grote ICCO-projecten voorbereiden. Deze gaan we aanbieden, tegelijk met het financieel jaarverslag over 2001. Alle cijfers zijn compleet en correct beschikbaar, het is dus niet veel werk. Wel is het zaak de aanvullende informatie en de verwachtingen voor 2002 goed in kaart te brengen. Slotconclusie is dat één project een tekort zal hebben van \$ 5.000 (op een totaal van \$ 400.000) en dat als gevolg van een door ICCO toegestane extra uitgave.

Van het laatste project lopen de uitgaven nog door, maar er zijn ook nog middelen beschikbaar, ook al staan deze niet bij ECE op de bank omdat er een tot enkele maanden geleden door niemand opgemerkte vergissing is begaan ten nadele van ECE. ICCO zal dit herstellen.

De liquiditeitspositie van ECE is dan wel rampzalig door de vele extra uitgaven voor Enet en de Griekse streek, het financieel beheer is perfect in orde. ECE is een financieel zeer betrouwbare partner, die de budgetten punctueel bewaakt.

We hebben nog tijd om de actuele boekhouding door te nemen. Daar ben ik tevreden over. Stefan vertelt een verhaal over de fiscale bureaucratie. ECE is officieel vrijgesteld van omzetbelasting. Maar ze moeten wel alle in- en uitgaven boeken met aparte registratie van deze belasting en vervolgens in de boeken aangeven dat de geboekt VAT (BTW) niet betaald resp. terugontvangen wordt. Voor Stefan betekent dit meer dan 100% extra werk en het levert geen cent op!

Al met al is het toch wel laat geworden als we gaan eten in één van die aardige, nieuwe restaurantjes. Ik eet een klein bordje patat met salade. De portie leek voor drie personen maar is kennelijk voor mij alleen besteld. En dan heeft Elsa als ik thuiskom zeker nog wat lekkers voor me in petto

Zaterdag 7 september

Om half negen gaan we naar de Onufrischool, waar Astrit ons verwacht. Hij is niet in een bijster goede stemming. Gisteren had hij vergadering met de nieuwe onderwijsdirecteur en dat is niet naar zijn zin verlopen. Ik hoop hem op te beuren met het goede nieuws van de ambassade. Vooruit dan, hij is best wel blij, somt al zijn problemen nog eens op en begint vervolgens aan een ellenlange wensenlijst. Eerst vertelt hij me nog even van de recente blikseminslag: een stuk van de twee jaar geleden gerestaureerde muur is kapot geslagen en de voeding van zijn computer is opgeblazen. Wie gaat dat nu weer betalen? Het zit ze hier ook niet mee.

Het realistische wensenlijstje krijgen we gevuld, na heel wat discussie. Gelukkig is Gert van Vliet telefonisch bereikbaar voor advies. Astrit wil ook onderdelen hebben. Ik vind dat hij uit zijn budget moet bijdragen, maar hij wil dit bewaren voor andere leuke dingen. Dan maar geen onderdelen zeg ik, ik zal in ieder geval toch maar de prijs vragen. Dan ziet hij tenminste dat ze in Nederland goedkoper zijn dan bij de Albanese monopolist.

Na afloop drinken we koffie, tot het moment dat Tani voor de zoveelste keer opgepiept wordt via zijn mobiel. Op het informatiecentrum zijn Nederlanders die problemen hebben met hun e-mail via Enet. Misschien toch maar even gaan, kan ik de Nederlanders ontmoeten. Het echtpaar met twee jonge kinderen woont tijdelijk in Elbasan. Ze werken voor ZOA en doen diverse projecten in de bergdorpen. Als de vrouwelijke helft van het echtpaar me vertelt dat ze uit Haarlem komt herinner ik me de naam van Trudy Otten, die ik ontmoette tijdens de Kosovo-crisis. Dat ben ik dus, zei ze! Een uitnodiging om met ze mee naar huis te gaan sloegen we niet af. Kon ik koffie drinken met Trudy en Tani kon met echtgenoot Dimitri aan de computer werken.

's Middags hadden we afgesproken met Frederik Cane, de vader van Besa. Besa is de getalenteerde violiste die ik wil uitnodigen om naar Nederland te komen om voor haar een studieplaats op een goed conservatorium te vinden. De sponsors voor haar eerste reis hebben gelukkig al toegezegd. Vader Cane vindt het moeilijk om zijn dochter te laten gaan, ook al vertelde Besa me 4 maanden geleden dat hij haar naar het Westen wilde sturen terwijl ze zichzelf nog veel te jong vond. Ik had een uitgebreide e-mail met mijn plannen gestuurd, maar die was nooit aangekomen. Mijn aanbod was voor Frederik zodoende overweldigender dan ik vermoedde. Hij moet er nog eens goed over denken en ik stuur hem mijn plannen na. Bij mijn volgende bezoek, in november, komt het dan wel allemaal goed. Dan zal hij Besa meedelen wat hij besloten heeft, want dat ik het ook met haar bespreek lijkt me niet aan de orde. Dat geeft niet, het talent van het meisje is zo groot dat ik het er voor over heb.

Dan gaan we naar Shefqet Shyti, kortweg Seti. Hij heeft twee jaar onderwijsmanagement gestudeerd in Amerika en lijkt de man die een bijdrage kan leveren aan de professionalisering van ECE. Ik heb een goede indruk van hem. Zijn "Amerikaanse" gedrag is voor Albanië niet alledaags, maar hij snapt de problemen in het onderwijs heel goed. Hij is één van de mensen die Tani om zich heen heeft verzameld om voor ICCO een goed onderzoeksvoorstel te maken. De bedoeling is om voor te stellen om een jaar research voor nieuwe projecten te doen en daarna tot uitvoering over te gaan. Ze willen voldoen aan de wens van ICCO om met één, geïntegreerd, voorstel te komen. Met dit kaliber mensen (Gazi gaat waarschijnlijk een rol spelen bij het onderzoek naar de mogelijke scholingsprojecten voor het MKB) zal er zeker op goed niveau gewerkt worden.

Inmiddels heeft Jan Pfeiffer zich gemeld. Een goede reden om met hem te gaan dineren bij Kriva. Kunnen we ons zeker verbazen als hij vertelt over zijn avonturen in de curieuze wereld van de Albanese geestelijke gezondheidszorg. Hij is vol van de bureaucratisering van de WHO, waar iedere veldwerker volgens hem tenminste met een stuk of vijf managers heeft te maken. Hij is zijn idealen nog niet kwijt maar heeft duidelijk zijn buik vol van deze ontwikkeling. Gelukkig kan hij er ook nog mee lachen. Zijn eindconclusie is dat er in elk geval altijd werk overblijft voor de veldwerkers, anders hebben de managers geen ondergeschikten meer die ze de schuld kunnen geven als er iets fout gaat. Overigens heeft zijn huis in Praag ook nog helemaal onder water gestaan, maar dat droogt vanzelf op..... Wat een man!

Zondag 8 september

Tani en Stefan voelden zich nog niet helemaal safe over de interim-rapporten die ze voor ICCO moeten maken. Daar gaan we vanochtend nog eens goed naar kijken. Heerlijk is het om te merken dat het nu vele malen sneller gaat dan toen ik deze exercitie voor het eerst deed met ze. Nog fijner is het om nu definitief te constateren dat ze keuring op de budgetten gelet hebben.

Stefan vertelt ook van de vorderingen met zijn accountant. Tot laat in de nacht hebben ze hard zitten werken. Hij kreeg heel wat moeilijke vragen te verwerken, met name over fiscale wet- en regelgeving. Alles was echter in orde en alle fiscale documenten en vergunningen waren aanwezig. Financieel was alles in orde behalve een rekenfout in de balans ter hoogte van \$ 0,01!!

Rond de middag gaan we weekend houden. We ontmoeten Astrit en Edlira en gaan naar een restaurantje langs de Skumbini-rivier. Onderweg kopen we fruit dat de boeren langs de weg verkopen. Biologisch, onbespoten, niet mooi maar wel heerlijk. Dit is nog eens wat anders dan het eenheidsvoer dat wij kopen dankzij alle EU-voorschriften. Astrit is weer bijgekomen van gisteren en voert nu het hoogste woord. Hij herinnert zich de keer dat de directeuren hier zaten met Ad Voets, kort na de piramidecrisis. Er werd volop geschoten in de bergen. De Albanen zaten heerlijk te eten, maar Ad voelde zich niet op zijn gemak. En dat speelde zich af in dezelfde bergen waar Ad na een wandeling ooit gebraden kip wilde eten, wat niet doorging omdat ze de kip niet konden vangen. Er gaan hier inmiddels heel wat boeiende Nederlands-Albanese verhalen rond.

Mijn weekend eindigt op tijd. Als ik thuiskom krijg ik natuurlijk van Elsa nog veel te veel te eten, maar ik kan wel vroeg naar bed.

Maandag 9 september

Vroeg in de morgen zit ik op kantoor bij de burgemeester. Als gast heeft hij Kozma Hakani, een oude vriend van Ad Voets, tegenwoordig de regiobaas van de dorpsgemeenschappen rondom Elbasan. Hij begroet mij opmerkelijk hartelijk en laat zich door de burgemeester uitgebreid vertellen over de Onufrischool. Van onze projecten wist hij alles af. De burgemeester liet openlijk blijken hoe trots hij was op het grote succes van zijn school in Zwitserland. Dat is ook terecht en verdiend.

Niet alleen over deze leuke dingen spraken we. Ik vroeg ook naar Teatri Skampa, waar ik als PUM-adviseur tijdens mijn vorige bezoeken een bijdrage leverde aan de plannen voor de aanstaande privatisering. Eerst werd Kozma uitgenodigd weg te gaan en toen spraken we verder onder vier ogen. Er is heel wat aan de hand en de burgemeester heeft een hele klus om de organisatie van culturele instellingen in zijn gemeente op orde te krijgen. Hij werd op een gegeven moment zelfs uiterst vertrouwelijk en we spraken vrij en openhartig over grote problemen op een manier die ik eerder niet voor mogelijk hield. Mijn waardering voor deze man was al groot. Nu kan ik alleen maar zeggen dat ik hoop dat hij volgend jaar bij de verkiezingen wordt herkozen als burgemeester van Elbasan. Of Fatos Nano (de premier en politiek leider van de belangrijkste politieke partij) er ook zo over denkt is maar de vraag.

Om de relatie tussen de gemeente Utrecht, de VNG en onze Stichting Skampa te verbeteren zal hij de burgemeester van Utrecht uitnodigen voor een bezoek aan Elbasan en Tani en zijn maten en ons vragen daaromheen een paar Nederlandse dagen te organiseren.

Als ik afscheid van hem neem kan ik hem, als ex-topsporter, sportliefhebber en voorzitter van het Albanese Olympisch Comité, een klein cadeautje aanbieden. Van een kennis heb ik 50 sportshirtjes gekregen. Hij mag ze een goede bestemming geven. Zijn oplossing is verrassend. Kort geleden heeft hij een sportteam van gemeentelijke medewerkers opgericht in het kader van "gezond werken". Ze hebben nog geen teamkleding en daar wil hij deze gift graag voor bestemmen. Prima idee!

Astrit Lopari heeft net zijn leraren toegesproken bij de start van het schooljaar. Als ze naar buiten komen ben ik blij alle "Zwitserse vrienden" hartelijk te kunnen begroeten. Met Astrit bespreek ik het idee van een instrumentfonds. Straks zal hij geen instrumenten uit Nederland meer krijgen en onderhoud en vervanging zelf moeten regelen. Eigen inkomsten voor de school zijn in zijn ogen nog altijd onbespreekbaar (hij blijft een man die vindt dat de staat alles regelt). Maar een privaat fonds, dat instrumenten verhuurt en met de opbrengst een deel van de kosten dekt vindt hij een aardig idee. Misschien zelfs iets voor de op te richten Association.

Aan het eind van de ochtend zitten we bij de advocaat, een zuster van Gazi. Zij gaat de Griekse kwestie aanpakken. We hebben een behoorlijk efficiënte discussie en komen tot drie conclusies. De idiote claim van de Grieken leggen we naast ons neer, we vragen op stevige toon teruggave van de waarborgsom minus nog te betalen termijnen maar vermeerderd met compensatie voor geleden schade en pas als dat niet werkt gaan we naar de Griekse rechter. De schadecompensatie gebruiken we als dreigmiddel en wisselgeld. We mogen blij zijn als we het deel van de waarborgsom, waar we recht op hebben, terugkrijgen van die boeven.

Na een drukke ochtend vertrekken we dan naar Tirana. De haperende auto komt de pas goed over en in drukkend, benauwd weer komen we aan bij het vliegveld. Tijdens de snelle koffie die we drinken barst een donderbui los, met een geweld waarbij ik me de schade van de afgelopen maanden goed kan voorstellen.

Maar binnen een kwartier is het droog. De temperatuur is gedaald, de lucht klaart op en in een volle Boeing 737 stijgen we op naar Boedapest. Het valt op dat er steeds meer mensen van en naar Tirana reizen. Er gebeurt echt iets in dit land, ook al gaat het tergend langzaam en met horten en stoten.